www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

تارانچى ناخشىلىرى①

(ن • ن • پانتوسوۋنىڭ «تارانچى ناخشىلىرى» ناملىق كىتابىدىن)

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ھۈسەيىن كېرىم

مايىمخاننىڭ ناخشىسى

زىندان تامى ئېگىز تام، ئانىڭ ئىچى گورستان،
ئەرەنلىككە بەل باغلاپ شەھىد بولغان مايىمخان.
مايىمخان ئۆزى ئوبدان، مەست بولسا خۇيى يامان،
قىز ئۈچۈن باشىڭ بېرىپ ئەمدى بولدۇڭمۇ ئامان.
خان خوجامنىڭ بوز ئېتى دەريالاردا ئۈزەمدۇ،
بۇزۇلۇپ كەتكەن قىزىڭنى دارىن ئامبال تۈزەمدۇ.
ئاتا بولغانىڭ قېنى، ئانا بولغانىڭ قېنى،
ياندۇرا - ياندۇرا چاپقاندا، تىلەپ ئالغانىڭ قېنى.
ئالدىمىزدا تۆرت مانجۇ قىلىچىنى ئوينىتاتتى،
ھاكىمبەگ بۇلاپ بەرسە ئۆلتۈرمەيتتى، پالايتتى.
سىڭلى ئاتى مەيىنخان، ئاغا ئاتى مايىمخان،
ئەرلەر ئىچرە ئىلغانغان قەشقەردە بىرمايىمخان.
تۇرپاننىڭ يولى قۇملۇق ئۆتۈپ بارغىلى بولماس،
ئاتمىش يامبۇنى ئېلىپ بىكار تۇرغىلى بولماس.
ئاتمىش يامبۇنى ئېلىپ دارىن، ئامبال تويامدۇ،
مايىمخاننى ئۆلتۈردى خۇنى ئانى قويامدۇ.
كوھنە شەھەردە ئاق تېرەك يېڭى شەھەردە كۆك تېرەك،
مايىمخاننى ئۆلتۈردى ئاتا ئوخشاش ئەر كېرەك.
گۈلباغ سۇفەت قەشقەردە يېڭى سوقتان شەھەر بارمۇ؟
مايىمخان شېھىت بولدى ئاتا ئوخشاش ئەر بارمۇ؟

ئالتۇن خېنىم ناخشىسى

ئاققىنە ئايدەك يۈزۈڭگە زەيتۇنە خالىڭ بولاي،
كېچە يانىڭدا ياتىپ كۈندۈز گىرىپتارىڭ بولاي.

---

① بېشى ئۆتكەن ساندا

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

بىۋاپا بۇ كۈن بارۇر تاڭلا ئۇنۇتقاي يارنى،
ئادەمى ھەرگىز ئۇنۇتماس كوھنە سۆيگەن يارنى،
بۇكۈن ئۇچ كۈندىن بېرى يارنى كۆرمەمدۇر كىشى،
كۆرۈبان كۆرمەسكە سالسا تىرىك ئۆلمەمدۇر كىشى.
قارا قاشىم بار مېنىڭ، بارىپ كېلىشىم بار مېنىڭ،
قارا قاش كىردى بازارغە قاشىنى بازارلىتىپ،
ئۆزى چۈشكويدا يۈرەدۇر بىزنى سەرگەردان ئېتىپ.
مەن بېرىپ قاچان كۆرەرمەن ئامراقىمنىڭ يۈزىنى،
ياغلىقىمغە تۈگۈپ ئالدىم سايدا باسقان ئىزىنى.
سايدا باسقان ئىزىنى كۆزلەرىم سۈرمە قىلاي،
يارنى ئۈيقۇدا تاپسام لەبىگە سۆيۈپ ئالاي.
ئالتۇن زىبا خېنىم، زىبا بويۇڭدىن ئۆرگىلەي.

قۇمۇل ناخشىسى يار سەنەم

سايدا يۈرگەن جەرەننى سەككىز دەڭلار يار سەنەم،
سەككىز قىزنىڭ بىرىنى سىڭلىم دەڭلار يار سەنەم.
ئەرگىم ـ ئەرگىم يۆللاردا ئىز كېلەدۇر يار سەنەم،
كىمخاپ تونى پۈركەنسەپ، قىز كېلەدۇر يار سەنەم.
ئېگىز تېرەك باشىدا، كاككۈك ئوينار يار سەنەم،
چۈڭۈاڭ بەگنىڭ قىزى بىرلەن، بەگلەر ئوينار يار سەنەم.
ئاپئاق ـ ئاپئاق توشقانلار سايدا تولا يار سەنەم،
قىز ئالمىغان يىگىتلەر تويدا تولا يار سەنەم.
يىغلىما قىز، يىغلىما قىز، تويۇڭ بولۇر يار سەنەم،
ئالتۇن بىرلەن كۆشۈكە، ئۆيۈڭ بولۇر يار سەنەم.
قىزىل ـ قىزىل پىيازنىڭ پوستى تولا يار سەنەم،
ئۆيلەنمىگەن يىگىتنىڭ دوستى تولا يار سەنەم.
قارا ـ قارا قارغىلار خىرمانادۇر يار سەنەم،
قىز ئالمىغان يىگىتلەر ئارمانادۇر يار سەنەم.
تاغنى تۈمان باسىپدۇر قار كېلەدۇر يار سەنەم،
بەرگى خازان تون كىيىپ، يار كېلەدۇر يار سەنەم.
بەرگى خازان تونىنىڭ بەرگى تولا يار سەنەم،
قىز ئالمىغان يىگىتنىڭ دەردى تولا يار سەنەم.

دوستلارەي ناخشىسى

بىز بۇ ياققا كەلگەندە ياريم ئىشكىدە قالغان،
قاچان كېلىسىز يار دەپ قارا كۆزگە ياش ئالغان.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

قىزىل گۈل دېگەن نەرسە، بېھىشتىن چىققان نەرسە،
قىيامەتكە بارغاندا خۇدايىم گۇمان بەرسە.
كۆرۈنگەن قارا تاغلار ئارقىسى قارا باغلار،
بىزنىڭ يار كىچىك بالا بېلىغە دۇردۇن باغلار.
تۇخلۇكدىن قاراپ باقسام ياريم تولغانىپ ياتتى،
ئايرىلىپ كېتەي دېسەم دەردىمنى تولا تارتتى.
يۇقاردىن تۇشۇپ كەلگەن بىر يالغۇز قارا ئاتلىغ،
كىچىككىنە قارا كۆزنىڭ سۆيسە لەبلەرى تاتلىغ.
ئۆيدىن ئاتلانىپ چىقىپ كىردىم چاكانا گىزغا،
مەن يارىمنى بەرمەسمەن گۈنبەش ياشدىكى قىزغە.
گۈنبەش ياشدىكى قىزنى ئالسام ئارمانىم يوقتۇر،
سۆيگەن يارنى ئالماسام ئۆزگە لايىقىم يوقتۇر.
گۈنبەش ياشدىكى قىزلار گۈسما قويۇپ گۈينايدۇر،
قارا كۆزنىڭ قويىندا بالىق بولۇپ سويلايدۇر.
يارىم يازنغە كەتتى ئەمدىلەردە يەتكەندۇر،
ئاندا يارىنى كۆرۈپ بىزنى ئۇنتۇپ كەتكەندۇر.
يارىمنىڭ سارايىغە گۈل بىرلە مۇنار قىلسام،
يار ئىچىگدە بولمامدۇر ھەر قانچە گۈناھ قىلسام.
يار دەيسەنۇ يار دەيسەن، يار قەدرىنى بىلمەيسەن،
يار قەدرىنى بىلگەندە، سەھەرلەردە يىغلايسەن.

ئاللا ئۆرگۈلمەن ناخشىسى

گۈلمىدى، غۇنچەمىدى يارىم سېنىڭ باشىگدىكى،
كېچەلەپ تونالمادىم كىملەر ئىدى قاشىگدىكى.
قاش ئاتارىم كېلەدۇر، كىرپىڭ ئاتارىم كېلەدۇر،
بېلىغە ئالما تۇگۇپ، يالغانچى يارىم كېلەدۇر.
زەيتۇنە تونىنى كىيىپ، خەستە كۆڭۈلگە ئوت سېلىپ،
نەۋ ئاچىلغان غۇنچەدەك يۈزى ئانارىم كېلەدۇر.
ئەرتىيازنىڭ شامالى، تەگسە بولۇر ئاق تەن قارا،
غەم قىشىنى ھايداماقغە، نەۋ باھارىم كېلەدۇر.
بىر كۆرۈپ ھەسرەت ئوتىدا، ئۆرتەنۇرمەن بارەھا،
كۆيدۇرۇپ ئۆلتۇرگىلى كۆزى خۇمارىم كېلەدۇر.
نازىمى غەم باغىدا بۇلبۇل سۇھبەت ئەغان ئېتەر،
غەمنى بەرباد ئەتكىلى چۇن گۈل ئۈزارىم كېلەدۇر.

دانە ـ دانە خاللارىڭدىن ناخشىسى

قاشىڭنى كۆپ قارا دەرلەر يۈزۈڭنى ۋەززۇھا دەرلەر،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

مەگەر ئىشقىڭدا جان بەرسەم شەھىدى كەربەلادەرلەر.
بارۇرغە يوللارىڭ بولسۇن قىزىل گۈل ھەمراھىڭ بولسۇن،
سېنىڭدەك نازىنىن يارغە مېنىڭدەك قۇللارىڭ بولسۇن.
ئىلىنىڭ باغىدا غۇنچە سۇفەتلىك سەن گۈلى رەئنا،
گۈلى رەئنانى ياد ئەتمەككە مەندەك بۇلبۇلۇڭ بولسۇن.
سېنىڭ چاجۇشلىرىڭ ئالتۇن، ساماۋار كۈرسىڭىز زەردىن،
كى خاقان ئوردىسىدا سەيرگاھىڭ ھەم يولۇڭ بولسۇن.
ئەگەر سەن خاھىش ئەتسەڭ ئەسىب تازەنى يۇگۈرتمەكنى،
بۇ نازىمنىڭ تەنى ئاتىڭغە سالماققە چۈلۈڭ بولسۇن.

ئوتۇڭ يامان ناخشىسى

يارىم يازىغە كەتتى ئەمدىلەر يەتكەندۇر،
ئاندا يارىنى كۆرۈپ بىزنى ئۇنتۇپ كەتكەندۇر.
يار ئىشكىدە تۇرسا گۈل مودەن ئاچىلغاندەك،
كېتەي دېسەم كېتەلمەيمەن باش ئىركىت قىلىپ ئالغاندەك.
ئۇمىدىم ئۇزۇلمەيدۇر ياردىن ئايرىلالمايمەن،
ياندىن كېتەلمەيمەن ئىشىق غۇلىنى سالغاندەك.
يىغالماي خىيالىمنى بىر يەردە قىلالماسمەن،
خىيال كېتەدۇر ھەريان دانەلەر ساچىلغاندەك.
يار ئىشكىدىن كەتمەي ئاھ ئۇرۇپ قاراپ تۇردۇم،
يار تۇرار ئۆيي ئالدىدا قىزىل گۈل ئاچىلغاندەك.
نازىم كېتىبان ئۆزدىن، قان ياش ئاقادۇر كۆزدىن،
قالدى نەچچە كۈن سۆزدىن غەم ئىچىدە قالغاندەك.

نېمە بار بۇ يەرلەردە، كېتەي ئۆز ماكانىمغا ناخشىسى

مېنى كۆرگەن دۇشمەنلەر، بۆلەك ئەلنى كۆرمەمدۇر،
دۇشمەن سۆزىگە كىرىپ، مېنى يارىم سۆيمەمدۇر.
قاشىنى قىلىچ ئەيلە، كىرپىكىن ئېتىپ خەنجەر،
ھىجران خەنجەرى سالدى قانىمىزنى ئالغالى.
باشىمغە سېلىپ مېھنەت، بىرلەرگە بېرىپ رۇخسەت،
دەيدۇر يانمىزدىن كەت غەيرى بىلە قالغالى.
بۇ ئۇچى بىر ناخشىدۇر، خانىم ئۆرگەلەمەن،
دەردىڭ يامان ناخشى، دەردىڭ ئاھ يامان ناخشى.
يولۇڭ مىڭىڭ يولى بولسە، خىيالىم سەندە تۇرماسمۇ،
چىرايىمنى سېرىق دەيدۇر، جۇدالىق دەردى بولماسمۇ.
دەريا بويىدا ئۆزۈم، يىغلايدۇ قارا كۆزۈم،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

كىشىنىڭ يۈرتىغە كېلىپ، ئۆتمەيدۇر مېنىڭ سۆزۈم،
دەريا بويىدا تالى، تاللاپ ئالدىم تالىمنى،
بۇۋاپامۇ يار ئىكەن، سورامايدۇر ھالىمنى.
يۈرۈڭ يارىم ئويناپلى، دەريا بويى بويلايلى،
بىلىقلارغە ئەرز قىلىپ، خۇدايىمغە يىغلايلى.

غېرىبىكىمەن، ئەسىرىكىمەن، بەلادىن ئاسرا بەندەكىنى ناخشىسى

ئەرتە بىرلەن غاز ئۆتەر، سودىگەرلەر ياز ئۆتەر،
كىچىككىنە قارا كۆز، قانداغ قىلسام زار ئېتەر،
جۇۋانمۇ تېگەي دەيدۇ، چوكانمۇ تېگەي دەيدۇ،
چوكانىنى ئالاي دېسەم ۋەقتىمغە باقاي دەيدۇ.
ۋەقتىغە قاراپ ھاردىم ھەر كۈندە ئاڭا باردىم،
بىر سۆيۈپ قويۇڭ دېسەم ئانامدىن سورای دەيدۇ.
شەھرى غۇلجە ئىچرە سىز تاپماسسىز بۇ قىسمى قىز،
مەن قىلسام ئىشارەتنى خالىغە باراي دەيدۇ.
باشىغە قىسىپ غۇنچە تۇرماس دەمى سۆيگۈنچە،
كۆيسەم ئاڭا ئۆلگۈنچە كۆڭلۈڭنى ئالاي دەيدۇ.
بۇلبۇلدەك قىلىپ ئەفغان دائىم قىلامەن گىريان،
ئالماقە تەنىمدىن جان ئىشىق تىغى سالاي دەيدۇ.
پۇل تاپسا دېگەي نازىم، مەككەغە قىلاي تازىم،
يار ياخشى قالمىڭ دېسەم، مەن بىرگە باراي دەيدۇ.

نەغمىدە ئېيتىدىغان ناخشا

مەن ئۆلسەم ئاتىم ئۆچەر باشىمدىن شامال ئۆتەر،
ياخشى تۇتقان دوستلارىم يانىمدىن يىغلاپ ئۆتەر.
ئاتام ھەم ئۆلۈپ كەتكەن ئانام ھەم ئۆلۈپ كەتكەن،
قېرىنداش بولغان بىلەن كۆڭلى بۆلۈنۈپ كەتكەن.
يات خەلق دەردى چاغلىقدۇر، قېرىنداشىڭ دەردىدىن،
قېرىنداش قىلغان دەردلەر، ئىچىمگە تولۇپ كەتكەن.
ئاتاممۇ ھايات بولسا، ئانامۇ ھايات بولسا،
دەردىنى ماڭا ئېيتسا، ھالىغە بۇدەم يەتكەن.
نەۋبەتى خەزان يەتتى مەۋسۇمى بەھار كەتتى،
ۋەقىت بىزگە يېقىن يەتتى نازىم مۇنى دەپ كەتكەن.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى

ياھۇ يارەي، يامەۋلانەي ناخشىسى

پاچا ئەيتۇرسىز غەمە باشىم، غەمخانە بولدى نەيلەيىن،
بىر سۆز بىرلەن ئاشنا يارىم، بىگانە بولدى نەيلەيىن.
يامان كۆرمەڭ مېنى دەرلەر ئىگەمنىڭ بىر قۇلىدۇرمەن،
كىشى قەدرىمنى بىلمەيدۇر ۋەتەننىڭ گەۋھەرىدۇرمەن.
كىشى بىلمەس لەتىف سۆز دۇررىنى خەلقلەر ئۆز ساچىم،
كى سۆز بابىغە كەلگەندە سەخنۇرلەر دۇررى دۇرمەن،
ئۆزۈم ۋەسىفىنى ئايتسام دىلبەر ئايتۇر ئانچە ئېرمەسسەن.
كەتۈرگەن سۆزگە سىزنى دىلبەرى ئۆزرە پەرىدۇرمەن،
كى تەئرىف ئەيلەدىڭ كۆپ باغ ئارا غۇنچە كۆرۈپ ئانى،
تەمامى نۇشكۇفە غۇنچەلەرنىڭ مىھتەرى دۇرمەن.
نەھەددى بىزگە ئول ئاي يۈزلۈك سۆزىنى تىلغە كەلتۈرمەك،
قۇلنىڭ قۇللەرنىڭ ئالدىدا بىر چاكەرىدۇرمەن.
قىيا باقسە تەرەھھۇم ئەيلەبان بىز خەستەغە ئول ئاي،
دېگەيمەن شاد ئولغاندىن، خەلايىق بىھتەرىدۇرمەن.
ئىلى بازارىدا يىغلاپ بۇ نازىم يالبارىپ يارغە،
كى ئېيتىپ بىر قىيا باقساڭ، نە بولغاي بىر قەرىدۇرمەن.

ئايرىلغانغە ئۆلمەيمەن، مەن قەدرىمغە يىغلايمەن ناخشىسى

يار ئىشىكىدىن ئۆتتۈم ئالما شاخىنى تۇتۇپ،
سەن ئۆيۈڭدىن چىقمايسەن مەن تالادا قان يۇتۇپ.
شۇل يارىمنى كۆرگەن خەلق بارچە بولادۇر ئاشىق،
يارىمنى كۆرۈپ خەلقلەر كۆيۈپ ئۆلگۈدەك بوپتۇ.
يارىم يۈرەدۇر دائىم بىر ساچقە جالا سالىپ،
يارىمنىڭ قارا ساچى ئىككى بۆلگۈدەك بوپتۇ.
ئەۋۋەلدە ئويۇن قىلسام يىغلار ئىدى ئول دىلبەر،
بۇ دەمدە ئويۇن قىلسام قاراپ كۈلگۈدەك بوپتۇ.

دوستلارىما ناخشىسى

ئۇيان ئۆتۈپ، بۇيان ئۆتۈپ كۆڭلۈڭنى ئالاي،
قارچىغەنىڭ بالاسىدەك قولۇڭغە قوناي.
قارالاسام كۆرۈنمەيدۇر سەمەندىن قورغان،
ئەجەب قاتتىق يامان ئىكەن ياردىن ئايرىلغان.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

يار ئايرىلىپ چىدار ئىكەن بىز چىدالماسمىز،
ھېچ ئايرىلىپ چىدارمۇكىن كۆڭۈل ئالدۇرغان.
شۇل ياردىنى بىر كۆرۈبان كۆڭلۈم ئالدۇردۇم،
ھېچ مېنىڭدەك بارمۇ يارغە ئۆزارە بولغان.
ئەۋۋەل باقىپ كۆڭلۈم ئالىپ ئەمدى باقمايدۇر،
مەن ساددا مەن يارباقار دەپ ئۇمىددە تۇرغان.

ئۆلمەمدۇر كىشى، كۆيمەمدۇر كىشى ناخشىسى

قىزارىپ تونغە سىغماسمەن، مەگەر كۆرسەم جامالىڭنى،
جاھان ئەھلىغە بەرمەسمەن سېنىڭ بىر جۈرە خالىڭنى.
قارانى يۇسا ئاق بولماس يامان ھەرگىز ياخشى بولماس،
سەن دوست بولساڭ، ئول دوست بولماس، مەن سېنى سۆيدۇم قارا كۆز.
قىزىل ئالما قىزارغاندەك تونۇڭ چوكان ياشارغاندەك،
قىزىل گۈلدە ياسالغاندەك يۈزۈڭغە كۆيدۇم قارا كۆز.

چىن مودەن خېنىم ناخشىسى

يار ئىشكىدە تۇرۇپ، بىر جىلۋە قىلالمايدۇر،
بىر كۆرۈپ كېلەي دېسەم، خالىدە بولالمايدۇر.
ئۆگزەڭدىكى قومۇشنى مەن دەپسەپ ئۆتەرمەنمۇ،
كۆڭلۈمدىكى يار بىرلەن بىر كېچە ياتارمەنمۇ.
يالبارىپ ساڭا ھەر كۈن، ياد ئېتىپ سېنى ھەر تۈن،
باغرىمنى قىلىبان خۇن، ۋەسلىڭغە يېتەرمەنمۇ.
بارسام ئىشكىڭغە يىغلاپ، ئاچچىغىڭ كېلىپ قوغلاپ،
بۇ قىسمى كۆرۈپ خارلىق دۇنيادىن ئۆتەرمەنمۇ.
ياردىم ساڭا باقمايدۇر، سىنەسىنى ياقمايدۇر،
مۇنداغ بىۋاڧا يارغە بىھۇدە كۆيەرمەنمۇ.
باقماي ساڭا دەرد قىلدىڭ، چىرايىمنى زەرد قىلدىڭ،
دەردىڭغە داۋا تاپماي ئاخىر ئۆلەرمەنمۇ.
بىزلەرنى خاپا قىلدىڭ، جانىمغە جاپا قىلدىڭ،
سەندەك بىۋاڧا يارغە ئەۋارە بولۇرمەنمۇ.

گۈلزارە ناخشىسى

ئويمان بايتوقاي سازى، ئۆردەكدىن تولا غازى،
كىچىككىنە ياردىم بار، ئۆلتۇردى ئېنىڭ نازى.
سەن دەردىڭ ساڭا ئېيتساڭ، سېنىڭ ھالىڭغە مەن يەتسەم،
ئۆزۈمنىڭ ئىلكىدە بولساڭ، چۆللەرگە ئېلىپ كەتسەم.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

چۆللەر ئىچىدە يۇرسەك، ئىككىمىز بولۇپ مۇنىس،
سىنەمنى يېرىپ تىغدا يۇرەكمنى كۆرسەتسەم.
بىزگە مەرھەمەت ئەيلەپ دەردىمنى ئىشىتكەندە،
ئون توققۇز قىلىپ تەزىم، مەن يارىمنى خۇش ئەتسەم.
يارىم يۇرتىغە كەتسە ئاتىسىنى كۆرگەلى،
بوز ئاتىمنى ئېگەرلەپ، يارنىڭ كەينىدىن يەتسەم.

خانىم ئۆرگۈلەي دەيمەن ناخشىسى

ئالماتۇغە بارمايمەن، سايدا پۇتۇم ئاغرىيدۇ،
غۇلجەدىكى يارىمغە، ئەجەب ئىچىم ئاغرىيدۇ.
ئاخشىمى قاراڭغۇدا، كۆرەنۇر چىراغ ئوتى،
ئاشىقلىق قىلاي دېسەم، قورقىمەن كىشى يۇرتى.
يارىم تەئرىپنى دەپ، كېچە ـ كۈندۈز سۆزلەيمەن،
مەندەك سۆز قىلالمايدۇر، شاھلار ئاسراغان تۇتى.
يۇرەكىمنى كۆيدۈردى، مېنى ھەركۈن ئۆلتۈردى،
كۆيدۈردى ۋۇجۇدۇمنى يارنىڭ ئىشقىنىڭ ئوتى.

يۇمىلاق چوكان يارىم ناخشىسى

سېنىڭكى ھىجرى دەردىڭدە بوغۇزۇمدىن غىزا ئۆتمەس،
بىر يىل بولدى كۆيگەلى، كۆيگەن ئوت ساڭا ئۆتمەس.
باغ ئىچىدە بوستانلار ياشارىپدۇر چوكانلار،
يارنىڭ دەردىدە يىغلاپ ئاقتى كۆزۈمدىن قانلار.
يارىم يانمە كەلسە، بوينۇمنى قۇچۇپ سۆيسە،
قۇچاغىمدا ئولتۇرسا، تازە بولادۇر جانلار.
يار ئۆيگە كېلۇر بولسا، يانمىزدا ئولتۇرسا،
جانىمنى خەرىد ئەيلەپ، قىلسام ئانى مېھمانلار.
يارىم باغقە بارالىن، گۈل غۇنچەسى ئالالىن،
مودەن گۈل ئاچىلىپدۇر قىسىڭ باشقە رەيھانلار.
نازىم بارادۇر باغقە، ئوۋ ئوۋلاپ كۆيۈڭ تاغقە،
غۇلجەدە سۆزۈم ئاڭلاپ خۇشھال بولادۇر خانلار.

ئۆرگۈلىمەن ئاللا ناخشىسى

ئىشكىڭدىن ئۆتتۈممەن، مەھافەم تاراقلاتىپ،
تارتىنماي سۆيۈپ قويۇڭ، جالانى پۇلاڭلاتىپ.
لاچىن بولۇپ ئەرگىمەن، ھويلاڭدە تېرەكىڭدە،
بالىق بولۇپ ئويناىمەن، مەيدەڭدە يۇرەكىڭدە.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

گۈزۈم قارچىغاي بولسام، تورۇڭغە ئىلىندۇرساڭ،
مېنى قولىڭغا ئالساڭ، تەلپۈنسەم بىلەكىڭدە.
ياز كۈنى تومۇزلاردا، ياز ئاخىرى كۈزلەردە،
قىش كۈنى مەسجىدلەردە، يۈردۈممەن تىلەكىڭدە.
باغىڭدا گۈلۈڭ بولسام، باشىڭدا گۈلۈڭ بولسام،
باغقە سۇغە كىرگەندە، سۇ بولسام چىلەكىڭدە.
غۇلجەغە بارىپ كۈزدە، ياتتىم مەن تالا تۈزدە،
نازىم بولۇبان ھۇقۇش، قىچقارۇر تېرەكىڭدە.

گۈل يارەي، دادەي ناخشىسى

ئۇيان ئۆتەدۇر بىر گۈل، بۇيان ئۆتەدۇر بىر گۈل،
ھەزرەتنىڭ ئاياغىدا، سايراپ تۇرادۇر بۇلبۇل.
مەن ئەمدى نېچۈك قىلاي، غەمگە قالغان باشىمنى،
كۆرگەلى ئۇزاق بولدى، ساغىنىدىم ئاداشىمنى.
ساغىنىغان بىلەن يارنى مىنگەلى تېپىلماس ئات،
ئات بولسا كۆرەر ئىدىم، بارىپ قارا قاشىمنى.
ئالاي مەن دېسەم بىر ئات، ئاتنىڭ بىر خۇيىدۇر يات.
يارغە يەتكۈرەرمۇ پات، كۆرسەم باغرى تاشىمنى.
خۇش ياخشى ئىلى شەھىرى، يارنىڭ بارمۇدۇر مەھرى،
مەن ئەمدى بىلەلمەسمەن، يارىمغە باراشىمنى.
يار ئارقاسىدىن باردىم، قورغاسنىڭ مازارىغە،
يارىمدىن بىلەلمەيمەن، بىر خەبەر ئالاشىمنى.
قۇمرىدەك قىلىپ گۈگۈ، شەيخلەردە ئېتىپ ھۇ ـ ھۇ،
يىغلاپ يۈگۈرۈپ ھەرسۇ، تۆكۈپ كۆزدە ياشىمنى.
بۇڭا بۇدۇن ئەفلاك، يۈرەكنى قىلىپدۇر چاك،
قىلىپدۇر زەھر ئاغۇش، ھەركۈن ئىچەر ئاشىمنى.
خەلق بىزگە جاپا قىلدى، دىلبەردىن جۇدا قىلدى،
نازىم تولا ئاھ قىلدى، كۆرەلمەي ئاداشىمنى.

چاققان يارەي ناخشىسى

قارالاسام كۆرۈنمەيدۇر، ئالەمنىڭ ئۈچى،
بۇ ئالەم بىر كوھنە رابات، بىز يول ئۆتكۈچى.
قارالاسام كۆرۈنمەيدۇر ئابرالىنىڭ تاغى،
ئوتدا كۆيۈپ ئەدا بولدى يۈرەكنىڭ باغى.
يار دەردىدە سارغاردىممەن زەئفىران سۇفەت،
كۈز ۋەقتىدە سارغارغاندەك، تېرەك ياپراغى.
غۇنچە يۈزلۈك نىگارىمنى، كۆرەر كۈن بارمۇ،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

تەسبىھ تەھلىل بولدى ماڭا، يارنىڭ سوراغى.
يارىمىزنىڭ قىلغان سۆزى داغ بولدى بىزگە،
يۈرەكىمنى مەجرۇھ قىلدى، شۇل سۆزنىڭ داغى.
ئاراس ئۆستەڭ توغراقلىقدۇر، يارىمنىڭ جايى،
قاراپ يارغە بەسىر بولدى، كۆزنىڭ قاراغى.
ئۇلاغمىنىڭ يوقلۇقىدىن، كۆرمەدىم يارنى،
كۆرەر ئەردىم زالى زەرنىڭ بولسە ئۇلاغى.

نادەخان ناخشىسى

ياغلىقىمنىڭ ئۇچىدا قەند بىرلەن يېمىشىم بار،
ياخشى دەمدۇر، يامان دەمدۇر، ئەل بىرلەن نېمىشىم بار.
بىزگە ياخشىلىق قىلغان كىشىگە قىلاي خىزمەت،
ھەركۈن خىزمەت ئەتمەككە ھەركۈندە بارىشىم بار،
كىم قىلسە زىيان بىزگە، زىيانى ئەيان بىزگە،
بارۇرنى قىلىبان تەرك، ھەم ئاندىن يانىشىم بار.

ھەمدەم يارەي ناخشىسى

تەرگەن بىرلەن ئېلىپ بولماس ساينىڭ تاشىنى،
دەرد كەلگەندە ئېرتىپ بولماس كۆزنىڭ ياشىنى.
سۇغا سالسام سۇ كۆتۈرمەس مىسقال تۆمۈرنى،
ئالتۇن بىرلەن ئېلىپ بولماس قالغان كۆڭۈلنى.
يارىم بىزگە باقماي يۈرۈپ، دىلغە غەم سالدى،
شەپقەت بىرلەن سورىغان بارمۇ كۆڭلى مالالنى.
بەختىم قارا بولغان ئۈچۈن يار بىزگە باقماس،
يىغلانقانى ياخشى ئېرمەس، بىزدەك ئوغۇلنى.
يارىم بىزگە باقماس بولدى، بايلار نامرادغە،
ئەرەنلەر ھەم يوقلاماسلار ئېرى يوق تۇلنى.
ئايا يارىم، قەھقە كۈلۈپ، ئاچىڭ كۆڭلۈمنى،
يامان بولماس يوقلاسىڭىز نازىمى قۇلنى.

ۋاي دادەي ناخشىسى

ئاقتۇر بىلەكىم ئاقتۇر، ياردىن تالمىئىم يوقتۇر،
ياردىن تالمىئىم بولسە، ئۆلسەم ئارمانىم يوقتۇر.
يارنى ئۆيدە قويۇپ، باغدا مەشرەپ ئوينايلى،
قاشنى تەبرەتىپ قويۇپ، يارنى قىيناپ ئوينايلى.
قىز ھەممەسى يار بولماس، يارنىڭ قەدرىنى بىلمەس،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

قىزلار كوچىدا كۆپدۈر، قىزنى تاللاپ ئوينايلى.

مەن ھەيران ئارسلانخان ناخشىسى

سايراڭ بۇلبۇلۇم سايراڭ، شۇل گۈلنىڭ شاخى سۇنسۇن،
يار ئايرىلمەن دەيدۇ، ئايرىلىپ كۆڭلى تىنسۇن.
بۇ ئالەمغە كېلىپ تاپقان، مېھنىڭكى مېھرىبانىمسەن.
بۇ ئالەمغە روشەنى كۆڭلۇم خۇشى ئارامى جانىمسەن.
سېغىنىدەك نازىنىنلا كەلمەگەندۇر دەھرىگە ھەرگىز،
ھەمە قىزلاردىن ئارتۇق باخىدەد شىرىن زەبانىمسەن.
ئىشكىڭدىن قاۋۇمە، چۈن غۇلامىڭنىڭ غۇلامىمەن،
مېنىڭدەكلەرگە شەفقەت ئەتكەلى، شاھى زەمانىمسەن.
لەبى لەئلى زىلالىڭ بىزگە دۇركىم ئابى ھەيۋان،
ئۆلۈك تەنلەرنى زەندە ئەتكەلى روھى رەۋانىمسەن.
بۇ نازىم ئېيتادۇر يۈز ئىلتىجا ئەيلەپ نىگارىغە،
ماڭا پەندى - نەسىھەت ئەتكەلى بىر نۇكتەدانىمسەن.

ئالتۇنجان ناخشىسى

قاراپ كۆزلەرىم تالدى بىر سۆزۈڭنى بەرمەيسەن.
نېمە مۇنچىزا بولدۇڭ، سۆيۈپ قويغانغە ئۆلمەيسەن.
مېنىڭ مەقسەد كانىم شۇلدۇر، سېنىڭ ئالدىڭدا جان بەرسەم،
ئاياغىمدا مادارىم يوق، بارىپ باشىڭدىن ئۆرگۈلسەم.
مېنىڭ بۇ خەستە كۆڭلۈمنى چىرايلىق مەئشۇقۇم ئالدى،
راست سۆزۈڭنى ئېيت يارىم جان كىچىككىنە قالدى.
مېنىڭ يارىم ئەجەب دانا، ئەجەب رەئنا، ئەجەب خۇشخۇي،
ئاخشاملىقتە مەن باراي، ئىشىكنى تاقاماي بوش قوي.
مېنىڭ يارىم ئەجەب رەزگى، ئوينايدىغىنا ۋاقتى،
ئىچىمدىكى دەردلەرىم، قانغە ئۆرۈلۈپ ئاقتى.
مېنىڭ يارىم سەفەر كەتتى، مېنىڭ مۇنداق يارىم يوق،
كۆيەر ئوتغە سالىپ قويدى، مېنىڭ تارتماسقە چارەم يوق.
مېنىڭ دەردىمنى سەن تارتقان، سېنىڭ دەردىڭنى مەن تارتقان،
كىچەلەر تاكى مەجنۇندەك، بېلىڭغە چىرماشىپ يانقان.
كۆچەت تىكتىم سۆگەت بولدى، بىر قاراڭغۇ باغ بولدى،
يارىم قىلغان ئاھانەت، يۈرەكىمغە داغ بولدى.
يارنىڭ ئىشكى تاللىق، شاخ - شاخى مارجانلىق،
سېنى سۆيگەن ئاشقلار، ھەر كوچىدا ھەيرانلىق.
ئۆستەڭ بويىدا يالپۇز، يالپۇزنىڭ شاخى يالغۇز،
ئەقىللىق مېنىڭ يارىم، يىغلاپ يۈرگۈدەك يالغۇز.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

ئۆستەڭنىڭ تېگى لايدۇر، دەسسىسەم لىغىرلايدۇ،
يارىمنى خىيال قىلسام، يۈرىكىم جىغىلدايدۇ.
ئۆستەڭنىڭ تېگى قانتىق، چاپاي دېسەم كەتمەن يوق،
دەردىمنى ئېيتاي دېسەم، ئۆزۈمغە ئوخشاش دەردەمەن يوق.

ئاھ يارلار ئاي ناخشىسى

لەيلى مەجنۇن شاخ ئېگىلدى، يار ئېگىلمەيدۇ ماڭا،
يا كېلىپ جانىمنى ئالغىل، ياكۆڭۈل بەرگىل ماڭا.
كەت دېسەڭ سەھرا كېتەيىن، قالدى قەشقەرىڭ ساڭا،
ئەلىمىڭنى تولا تارتتىم، رۇخسىتىڭ بارمۇ ماڭا.
ئېگىز ئۆگزىگە چىقىپ، شەرەتلىشىڭدىن ئۆرگىلەي،
تال چىبىقدەك تولغانىپ، مېڭىشلەرىڭدىن ئۆرگىلەي.
قۇرغۇيۇم ئۇچتى قولۇمدىن، قايدا مېھماندۇر بۇگۈن.
مەن كېتەر بولدۇم بۇگۈن، ئەرزىم بايان ئەيلەپ كېتەي.
مېھرىبانىم قايدا دەپ، چۆللەردە قان يىغلاپ كېتەي.
قاراقاش بولغان بىلەن كەلمەيدۇر قاشىمغە مېنىڭ،
بۇ مەلامەت تاغلارى، سېرىلدى باشىمغە مېنىڭ.
ھەۋادا پارچە بۇلۇت، يامغۇر يېغىپ ئۆتكەن ئەمەس،
ئىككى ئاشىق بىر بولۇپ، مۇرادىغە يەتكەن ئەمەس.
مەن بېلىمنى باغلادىم، قىل بىلەن ۋەسسە بىلەن،
سەن ئەقىدە باغلاساڭ، ئۆمرۇم ئۆتەر سېنىڭ بىلەن.
يار يىراقدا، بىز فىراقدە، ۋەئدە يالغان بولماسۇن،
خەلقىئالەم بىر بولۇپ، يولدىن چىقارغان بولماسۇن.
ئىشىكىڭغە مەن كېلىپمەن گۈل زاراڭزا تەرگەلى،
گۈل زاراڭزا بانە بولدى، ئاي يۈزۈڭنى كۆرگەلى.
ئاي يۈزۈڭنىڭ شولەسى تۇشتى سېپىلغە سايەسى،
خۇشماغۇ يىراق بولۇپتۇر ئىككىيلەننىڭ ئاراسى.

لەيلۇن يارەي ناخشىسى

ئاق بوز ئاتنىڭ قۇيرۇقى يەرگە سۆرەلەمدىكى،
ئۆزۈمنىڭ مەئشۇقى بولسا، باشىمدىن ئۆرگۈلەمدىكى.
ياخشى ئاتقە نېمىدى شەھەر يولۇڭنىڭ ئاراسى،
پاختىدىن يۇمشاق ئىكەن ئىككى ئەمچەك ئاراسى.
ئاتنىڭ ياخشىسى جەدە دېگەن يەرگە يەتمەيدۇر،
ئەل يارىنى ماختايدۇر، بىزنىڭ يارغە يەتمەيدۇر.
تورۇق ئاتدا تورۇق بار، ئاق بوز ئاتدا قورۇق بار،
سۆيسەڭ ياخشىنى سۆيگىل، قىيامەتدە سوراق بار.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

ئاتلارنىڭ ئىچىندە مىنگۈدەك ئېتىڭ بارمۇ،
يېنىپ ئارقاڭغا قارايسەن، يارغە بىر گېپىڭ بارمۇ.
ئاتنى ئويناتىپ چىقتۇق، قورغاسىنىڭ غولى بىرلەن،
ئويىنىساڭ تۈزۈك ئوينا ھەر ئىشىنىڭ يولى بىرلەن.
ئېتىمنى توقۇپ قويۇپ، ئاتنى مىندىم قايرىلدىم،
دۇشمەن سۆزىگە كىرىپ، مەن يارىمدىن ئايرىلدىم.
ئېتىمنى توقۇپ قويدۇم، شۇرغان يامان قاردا،
باشىمغە ھەر بالا كەلسە، خىيالىم تەخى تېغى ياردا.
سەن ئاتىڭنى ئويناتىپ، دۇشمەنلەرغە بات قىلمە،
سەن يارىم مېنى دېسەڭ، بۆلەك يارنى ياد قىلمە.
ياخشى ئاتنى مىنگەندە، ئالدىم قولۇمغە قامچى،
يارىمغە ياراشىپدۇر، پوپۇش بىلە تىزلامچى.
ئاتنى ساتماسام بولماس، دەردنى تارتمىسام بولماس،
پۇلۇم يوق دېگەن بىرلەن، خوتۇن ئالماسام بولماس.
يامغۇرلار تولا ياغسا، ئۆيدىن ئۆتەدۇر تامچى،
مەن يارنى سېغىنغاندا پۈتۈم ئاق قولۇم قامچى.

يارەي ناخشىسى

ۋاي ئاتلارنىڭ ھايدامسىز مۇز داۋان بىرلەن،
ۋاي بىر ياخشىنى قىينامسىزلەر بىر يامان بىرلەن.
ۋاي بارادۇرمىز، ياناۋۇرمىز ياخشى قالمىلار،
ۋاي ئېگىز داۋان ئاشاۋۇرمىز، شوتا سالمىلار.
ۋاي ئۇ تاغنىڭ بۇ تاغنىڭغە، قۇرغۇي سالمىشتۇق،
ۋاي قىزىل گۈلنىڭ غۇنچەسىدەك، كۆڭۈل ئالمىشتۇق.
ۋاي قىزىل ـ قىزىل قىياقلىقدا، قىينالدىم سىزگە،
ۋاي قىزىل گۈلنىڭ غۇنچەسىدەك ئېگىلدىم سىزگە.
ۋاي قارالاسام كۆرۈنمەيدۇر ئالەمنىڭ ئۈچى،
ۋاي بۇ ئالەم بىر كوھنە رابات بىز يول ئۆتكۈچى.
ۋاي ئاربىلاندىن نېرى دوستلار، ئىككەن بۇغدايىم،
ۋاي بىر ياخشىنى بىر يامانغە، قوشقان خۇدايىم.
ۋاي سىم ـ سىم دەيدۇر، سىم ـ سىم دەيدۇر، سىم ـ سىم قوينۇمدا،
ۋاي زەررە گۇناھ مەندە بولسە، قىلىچ بوينۇمدا،
ۋاي ئۇيان ئۆتۈپ، بۇيان ئۆتۈپ تىشىكىغە تېگەي،
ماڭا قويغان ئالماڭىزنى، ئايلاڭىز يېگەي.
ۋاي ئۇقاتدا سەن، بۇ قاتدا مەن، قاچان كۆرەرمەن،
ۋاي خۇدا بەرسە سېنى يارنىم، بىر كۈن سۆيەرمەن.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

ئاللا يەي ناخشىسى

ئاسماندىكى ئۇچ ئۆردەك، ئۇچۇلىسى ھەم بىر دەك،
كىچىككىنە يارىم بار، ئاچىلمىغان قىزىل گۈلدەك.
يار بولسە ياراشقۇدەك، دۇشمەنلەر ماراشقۇدەك،
ئۆزى ئۇيقۇدا تۇرۇپ، ئويغانىپ كۆز ئاچقۇدەك.
يار يالغۇز ياتامدىكىن، مەن بارسام قاتامدىكىن،
خۇشما تولا ساغىندىم، خىيال قىلىپ ياتامدىكىن.
ئاخشاملىقتە يار كەلسە، بىر بەلگە ئېلىپ قالسام.
ھەرگىز تۇيماسۇن دۇشمەن، يارنىڭ كەلمەكى ئاسان.
يار دەردى يامان ئىكەن، ئۆرە بولالمايمەن،
باراي دېسەم يول يىراق، ۋەقتىدە كۆرەلمەيمەن.
بۇگۈن كېچە تۇش كۆرسەم، تۇشۇمدە مەيدەم ئاغرىپدۇ،
يار مەندىن يامانلاپدۇ، نېمەدىن كۆڭلى ئاغرىپدۇ.
يار بار مەلىگە بارسام، يۈرەكىم پوكۇلدايدۇ.
دۇشمەنلەر مېنى كۆرۈپ، خۇشماغۇ كوتۇلدايدۇ،
بۇگۈن كېچە تۇش كۆرسەم، تۇشۇمدە يولغە بارغۇم بار،
قولۇمغە پىچاق ئېلىپ، يۈرەكىغە سالغۇم بار.
قولىغە پىچاق ئالغان، ئوغۇل بالالىق ئېرمەس،
ئاشىق تۇنقان ئەرلەرما، پىچاقىغە بوي بەرمەس.
يانىمغە پىچاق ئاستىم، ئانىڭ چوكاسى دەندان،
ئويناماساڭ ئويناما، سېنىڭدەك چوكان چەندان.
ياغاچ پىچاق ئاسقانلار بازارغە كېلەلمەيدۇ،
يالغۇز بىر پىچاق بىرلە، چوكاننى ئالالمايدۇ.
پىچاقنى سالاي دېسەم، يارىم قولۇمنى تۇتتى،
ئەگمە قاشىنى ئاتىپ، مېنىڭ كۆڭلۇمنى ئۇتتى.
سارغارغان سۆگەتلەرنىڭ سايەسى بولامدىكى،
يارغە كۆيگەن يۈرەكنىڭ تازاسى بولامدىكى.
ئاق يارغا ساراي سالدىم، مەخمەل بىرلە ياپتۇردۇم،
سەپەر كەتكەن يارىمنى خۇدايىمغە تاپشۇردۇم.

دوستلارىم يەي ناخشىسى

كەپتەر تالۇكەپتەرتال، كەپتەر تالدا كەپتەر بار،
كەپتەرنىڭنى بەرمىسەڭ، جانىڭ قۇرۇپ ئۆلۇپ قال.
يارنىڭ يانىدا باغدا، بۇلبۇل تولا سارايدۇ،
خۇدا قوشقان كۆڭۈلنى دۇشمەن قانداق ئايرىيدۇ.
ھاۋا تۇتۇلۇپ قاپتۇ، ئۆگزەسىدە قار بارمۇ،
ئالەمنى كېزىپ كەلدىم، سەندەك ياخشى يار بارمۇ،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

ئالتە شەھەردە بارمۇكسەن، سەن يارىمدەك ئاي چىراي،
ئىلاندەك تولغانىپ چىقسالىڭ، قايداق سەندىن ئايرىلاي.
ئالتۇن بىرلە رەڭنانى مەن يارغە تۇتاي دەرمەن،
مەي بولسە خەرىدارى، بىر قەترە يۇتاي دەرمەن.
ھاۋادىكى لاچىنىڭ باشىدا تۇماغاسى،
بىر سۆيۈپ قويۇڭ يارىم، جانىڭنىڭ ساداغاسى.
خىتاي قامچاسى دەيدۇ، ئوق ئىلانغە ئوخشايدۇ،
قول سالىپ چىقىپ كەلسە، مېنىڭ يارىمغە ئوخشايدۇ.
قىز بالا دېگەن نەرسە، تاۋار ئەكىنىنى كەيسە،
بويىندىن تۇتۇپ تۇرۇپ، شىرىن لەبىغە سۆيسە.
ئاخشامى قارانغۇدا، كۆرۈنەر چىراغ ئوتى،
ئاشقىلىق قىلاي دېسەم، قورقىمەن كىشىنىڭ يۇرتى.
چاچىڭ نېمە ئۆسمەيدۇر، تارامايسەن ئۆسمەيدۇر،
يارىڭ نېمە كەلمەيدۇر، چىللامايسەن كەلمەيدۇر.
قىزىل گۈل ئىشتىمەيدۇ بۇلبۇلنىڭ ساداسىنى،
ئۆلسەم ئارمانىم يوقتۇر، بىر كۆرسەم جامالىنى.
بۇلبۇل قوندۇرما باغىڭغە، مېنى كۆيدۇرمە داغىڭغە،
ئەتلەس كەمزۇل ياراشىپدۇر، سېنىڭ نازۇك جامالىڭغە.
ئۇچاڭدىكى پەشمەتنى، بىر يىللىق بولا دەمسەن،
كۆڭلۈمدىكى يارىمسەن، ئايرىلسا ئۆلە دەمسەن.

نازىرگۈل ناخشىسى

يارىمنىڭ بويى زىبا، زىبا بويىدا گۈل بار،
شىرىن سۆزلەرى تاتلىق، ئايدەك يۈزىدە خال بار.
قاشىڭنى ئاتتىڭ، بىزنى تاشلاپ ئەتتىڭ،
يوقمىدى ئۇياتىڭ، زار ـ زار يىغلاتتىڭ.
قۇشقاچلار جىبىرلايدۇ، قۇرغۇي كەلگەن ئوخشايدۇ،
يۈرەكلەر جىغىلدايدۇ، يارىم كەلگەن ئوخشايدۇ.
چىلان باغقە كىرمەيمەن، چىلان باغدا ئىلان بار،
يار قاشىغە بارمايمەن، يارىڭ بۆلەك ياری بار.
دەرۋازاڭ ئەجەب يوغان، ئېلىپ قويغالی بولماس،
كىشىنىڭ قولىدا يارىم، سۆيۈپ قويغالی بولماس.
ئىشىكنى قىيا ئاچقىل، يۈزۈڭنى كۆرۈپ ئالاي،
قۇلاقىڭدىن تۇتۇپ تۇرۇپ، ئاغزىڭغە سۆيۈپ ئالاي.
ئىشىككە چىقىپ ئاپسەن، سەن كۆزۈڭنى ئوينىتىپ،
سېنىڭ بىر خىيالىڭ بار، مەن غېرىبنى قاقشاتىپ.
يارىڭ باغىغە كىرىپ، ئۆرۈك ئىرغىتاي يارىم،
ئۆرۈك ئۇچىدا تۇرۇپ، سېنى يىغلىتاي يارىم.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

كۆيۈپ كۈل بولماغاي ئەردىم، يانىپ ئوت بولماغاي ئەردىم.
ساڭا بەرمىسەم كۆڭۈل، مۇنچە بولماغاي ئەردىم.
كۆرۈنگەن قارا تاغدا، ئات قانىدا ياغدى قار،
ئايرىلىپ كېتەي دېسەم، كىچىكلىكدە تۇنقان يار.
كۆرۈنگەن قارا تاغلار، ئارقاسى ئانىڭ باغلار،
بىزنىڭ كىچىك باللار، بېلىغە دۇردۇن باغلار.
مەن باغنىڭ تاشىدە، سەن باغىڭنىڭ ئىچىندە،
سەندەك نەچچە چوكانلار، رومالىمنىڭ ئىچىندە.
ئورماڭىزنى مەن ئوردۇم، ئۇنچەڭىزنى سايلاماي،
يانىڭىزدا يار تۇتتۇم، ئوتۇڭىزغە پايلاماي.
شەھەردىكى بايلارنىڭ، ئىككىدىن سارايى بار،
بىزنىڭ قارا كۆز يارنىڭ، ئالتۇندەك چىرايى بار.

ئولتۇرسا قوپالمايدۇ، قوپسا ئولتۇرالمايدۇ ناخشىسى

ئۆڭزەڭگە ئىلان چىقتى، يەلپۇنۇپ چوكان چىقتى،
كېڭەشنى پىشارغاندە، ئىسمائىل دۇكان چىقتى.
چىبجىقچە مېنىڭ جانىم، نەچچەڭگە بۆلەي خانىم،
نەچچەڭگە بۆلۈپ كەلسەم، يەتمەيدۇر مېنىڭ جانىم.
يان يەرگە ساراي سالدىم، شامال كەلسە دالدا دەپ،
ئارزۇلاپ سېنى سۆيدۇم، قىز چوكانىڭ ئالدى دەپ.
ئۆيىمىز شامالباغدا، بارسىلا تاپالاملا،
ئىشىك باشىدا ئاچقۇچ، كىلتاڭنى ئاچالاملا.
دەريا بويى قومۇشلۇق، ئېنىڭ تۆبىدە قورای،
مەن ساڭا كۆيۈپ قالدىم، ئېرىڭ بارمۇكىن سورای.
سېرىق سەچەك سايدا بار، سىزدەك چوكان قايدا بار.
سىزدەك چوكانىنى سۆيسەك، قىيامەتتە پايدا بار.
ئورۇس ياساغان ساندۇق، جانىم سىزگە تەسەددۇق،
ئىشلەتسەڭىز مىڭ كۈنلۈك، سېتىپ يېسەڭ بىر كۈنلۈك.
مېنى مۇندا قويامسەن، ئۆزۈڭ ئاندا بارمامسەن،
ئاتام سالغان باغچاڭدا، ئوينانقالى قويمامسەن.
ئاسماندا ئۇچۇپ كەتكەن، بىر يالغۇز قارا قارغە،
باساڭلا سالام دەڭلا، بىزنى سوراغان يارغە.
كېچە بولسە ياتمايمەن، پەنجىرەڭدىن پاتمايمەن،
راست گېپىڭنى ئېيتمامسەن سېنىڭ دەردىڭنى تاتمايمەن.
باي توقاينىڭ يولىدا، ئالا ئۆردەك ئىزى بار،
ئونبەشى ئاكام ئۆيىدە، ئوتتۇز ياشىدا قىزى بار.
سىز مېنى كىچىك دېمەڭ، سەكرەپ سۆيمەن سىزنى،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

هەر قانچە كىچىك بولسام، ئوتغە سالسەن سىزنى.
بۇ باپدا توي تارتىپ بارۇردا ئېيتادۇرغان ئۆلەڭنى،
خاتۇن ـ قىزلار چىن قىچقارغانىنى، باز يانىپ كەلگەندە،
ئېيتادۇرغان ئۆلەڭنى، ھۆجرە گەپىدە ياش،
يىگىتلارنىڭ ئېيتادۇرغان سۆزلەرىنى پۈتۈپ قويغان دەپتەر.

بىرىنچى بابتا

توي تارتىپ بارۇردا، ياش يىگىتلارنىڭ ئېيتادۇرغانى بۇدۇر،
هاي ـ هاي ئۆلەڭ هاي ئۆلەڭ گۈل قايدا بار،
بىر ياخشىغا بىر يامان هەر يەردە بار.
هاي ـ هاي ئۆلەڭ، هاي ئۆلەڭ، بارمۇ هايات،
قارچىغىدەك بويۇڭغە بولدۇم سەييياد.
هاي ـ هاي ئۆلەڭ، هاي ئۆلەڭ، هاي نە قىلاي،
خەنجەر ئالىپ يۈرەكنى پارە قىلاي.
هاي ـ هاي ئۆلەڭ، هاي ئۆلەڭ قار كېلەدۇر،
بەرگى خازان تونىنى كىيىپ يار كېلەدۇر.
بەرگى خازان تونىنىڭ بەرگى تولا،
قىز ئالماغان يىگىتنىڭ دەردى تولا.
قارا ـ قارا قارغالار خامانادۇر،
قىز ئالماغان يىگىتلار ئارمانادۇر.
قىزىل ـ قىزىل پىيازنىڭ پوستى تولا،
ئۆيلەنمەگەن يىگىتنىڭ دوستى تولا.
ئالا ـ ئالا كۆكۆنەك پاقا ئالۇر،
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەر خاپا بولۇر.
ئاق ـ ئاق تۇرغان ئاق قۇچقاچ، جاپ ـ جاپ قىلۇر،
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەر تويغە كېلۇر.
سېرىق ـ سېرىق، سېرىق قۇش هۇ ـ هۇ دەيدۇر،
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەر ئارمان يەيدۇر.
ياشىل ـ ياشىل كۆك قارغا تاغدا ياتۇر،
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلار قايدا ياتۇر.
يىگىت كۆڭلى خۇش بولۇر خاتۇن ئالىپ،
قىز كەلگەندە ئۇخلاشۇر ئورۇن سالىپ.
ئاپپاق ـ ئاپپاق تاۋۇشقان سايدا تولا،
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەر تويدا تولا.
شىلدىر ـ شىلدىر قومۇشغە سىرغام تۇشتى،
سىنالمىغان يىگىتكە سىڭلىم تۇشتى.
ياخشى ـ ياخشى موللاملار نىكاھ قىلىڭ،
كۇن ئولتۇرۇپ كەچ بولدى قىزنى بېرىڭ.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

ئىككىنچى بابتا

قىزنى كۆچۈرۈپ بارۇردا، قىزنى زىلچەگە ئولتۇرغۇزۇپ، تۆرت بۇرجىدىن تۆرت كىشى تۇتۇپ تۇرۇر، تۆرت كەمپىر خاتۇن چىن قىچقىرۇر.

يىغلاما قىز، يىغلاما قىز، تويۇڭ بولدى،
ئالتۇن گۇللۈك كۆشۈكە ئۆيۈڭ بولدى.
ئەۋۋەل باشلاپ خۇدانى ياد ئېتىلى،
مۇھەممەدنىڭ روھىنى شاد ئېتىلى.
يىغلاما قىز، يىغلاما قىز، خۇش بولۇرسىز،
قارچىغەدەك يىگىتكە تۇش بولۇرسىز.
يىغلاما قىز خۇشھال بولغىل تويلاشىڭدۇر،
ئالتۇن بويلۇق گۇل يىگىت ئويناشىڭدۇر.
ئالتۇن بويلۇق يىگىتلار چاكىرىڭدۇر،
ئاچىلماغان غۇنچە سۇفەت ئەر كۆيەڭدۇر.
ئالتۇن بويلۇق يىگىت بىرلە بويلاشارسىز،
بىر تۇشەكنىڭ ئىچىدە ئويناشارسىز.
يىغلاما قىز فەرىدۇندەك بەختىڭ بولۇر،
ئالتۇن گۇللۈك كۆشۈكىدە تەختىڭ بولۇر.
يىغلاما قىز ساڭا بۇ كۈن بەخت بېقىپدۇر،
كۆشۈكىڭغە ئالتۇندىن مىخ قاقىپدۇر.
ئابتابەدە سۇ قۇيسام ئىنىمايدۇر،
قىز ئاناسى ئۆگەيمۇكىن يىغلامايدۇر.

ئۈچىنچى بابتا
قىزنىڭ ئاناسى يىغلاپ ئېيتقان سۆزى

كىچىككىنە قارا كۆز ۋاي بالام، ۋاي بالام،
تىلى تاتلىغ شىرىن سۆز، ۋاي بالام، ۋاي بالام.
مەن بالامنى بەرمەيتتىم، ۋاي بالام، ۋاي بالام،
ئاقچەسىنى ئالمايتتىم، ۋاي بالام، ۋاي بالام.
بالام مەندىن ئايرىلدى، ۋاي بالام، ۋاي بالام،
قاناتلارىم قايرىلدى، ۋاي بالام، ۋاي بالام.
ئۆيدە يالغۇز قالارمەن، ۋاي بالام، ۋاي بالام،
كەلسە تارتىپ ئالۇرمەن، ۋاي بالام، ۋاي بالام.
ئونبەش ياشقە يەتمەگەن ۋاي بالام، ۋاي بالام.
سوقسام ئۆيدىن كەتمەگەن، ۋاي بالام، ۋاي بالام.
ئۇچۇپ كەتتى ئۆيۈمدىن، ۋاي بالام، ۋاي بالام،
غايىب بولدى كۆزۈمدىن ۋاي بالام، ۋاي بالام.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

بالام بارىپ ئۇخلاغاي، ۋاي بالام، ۋاي بالام،
بالامنى ھەق ساقلاغاي، ۋاي بالام، ۋاي بالام.
شۇڭقارىمنى قاچۇردۇم، ۋاي بالام، ۋاي بالام،
خۇدايىمغە تاپشۇردۇم ۋاي بالام، ۋاي بالام.

ئاتاسى، ئاناسى شۇبۇ سۆزلەرنى ئېيتىپ ئۆيىدە يىغلاپ قالۇر. قىزنى، يىگىتنى ئۆيىگە ئېلىپ كېتەر، يولدا كېلىپ يېتىپ بارغۇنچە ئۆلەڭنى يەنە ئېيتىپ بارۇر.

تۆتىنچى بابتا

ياش يىگىتلەر يىغىلىشىپ بىر ئۆيگە جەمئى بولۇپ، ھەر بىر يىگىتلەر توققۇز قىسمى گىزەك ئالىپ كىرىپ ئېيتادۇرغان سۆزلەرى.

چۈچۇ سەلۋات بەرمۇھەممەد، ھەر كىشى سۆزلەر، ئىشىكنى كۆزلەر، ئۇنىڭغا بەگلەر، چۇرۇڭقا ئاغاچەلار ئاڭلاڭلار كۈل تام بولماس، كۈيوغۇل ئوغۇل بولماس، كۈيوغۇل ئوغۇل بولسە، كۆڭۈل خۇش بولۇر، كۈل تام بولسا تۇبى بوش بولۇر. ئاڭلاڭلار، ئىشتىڭلار پالان ئاخۇننىڭ توبى مەئرەكەسىگە، پالاننىڭ ئوغلى پالانى ئاخۇن توققۇز قىسمى گىزىكى بىلەن توققۇز تۇلۇم ئەراقى بىلەن دەم يەتكۈزۈپ كېلىپتۇر، دېگەي. جەمئىسى ئوڭ قولىنى كۆتەرىپ بارىكاللا دەر. ئاندىن سول قولىنى كۆتەرىپ بارىكاللا دېگەي.

بەشىنچى بابتا

كۈيوغۇلنى قېيناتىسىنىڭكىدە ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنىڭ ھەر بىرىنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ بېرىپ سالام بەردۇرگىنى يەنى كۈيوغۇل بىلەن بىر مۇنچە ياشلار بىرگە ئاخشىمى بېرىپ، قېيناتىسىنىڭ ئۆيىگە «ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم» دەپ كىرىپ، دۇئا قىلىپ ئاندىن ھەممىسى ئۆرە قوپۇپ تۇرۇپ ئېيتۇركى «كۈيوغۇل سالام بەردى خۇدا يولىدا» دېگەي. ئاتىسى «خۇدايىتائالا يار بولسۇن» دەر. يەنە يىگىتلەر «كۈيوغۇل سالام بەردى پەيغەمبەرلەر ھەققىدە» دېگەي، پەيغەمبەرلەر يار بولسۇن دەر.

- كۈيوغۇل سالام بەردى چاھاريارلىرىمىز ھەققىدە،
- چاھاريارلىرىمىز يار بولسۇن.
- كۈيوغۇل سالام بەردى ئانىلىرىمىز ھەققىدە.
- ئانىلىرىمىز يار بولسۇن.
- كۈيوغۇل سالام بەردى چوڭ ئاتىسغە، چوڭ ئانىسغە،
- چوڭ ئاتىسى، چوڭ ئانىسى رازى بولسۇن.
- كۈيوغۇل سالام بەردى ئاتا - ئانىسغە،
- ئاتا - ئانىسى رازى بولسۇن.
- كۈيوغۇل سالام بەردى قېرىنداشلىرىغە،
- قېرىنداشلىرى خۇش بولسۇن.
- كۈيوغۇل سالام بەردى قاققان قوزۇق، تۇككەن تۇگۇچغە،
- ئوغلىمىز ئۆزى ئوبدان بولسە، ئۆي ئىچىدىكى ھەممە پۇل، مال

كۈيوغۇلىمىزنىڭدۇر، دەپ بىر پارچە كىگىز، بىر چىنە، بىر پەتنۇس ۋە بىر ياغلىقنى

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

كۆيوغۇلغه بېرۇر. يەنه يىگىتلەر قايسى ئۇرۇق - تۇغقانلارنىڭ ئۆيىگه بېرىپ يۇقىرىقى سۆزلەرنى ئېيتىپ، بىر نەرسىلەرنى ئېلىپ، ئۆيىگه قايتىپ كېلۇر. كېلىن بالىنى ھەم يىگىتنىڭ ئاتىسىنىڭكىگه يىگىتنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنىڭكىگه سالامغه ئېلىپ بېرىپ يۇقىرىدا دېيىلگەن سۆزلەرنى قىلۇر. كېلىن بالىغمۇ ئاتا - ئانىسى، ئۇرۇق - تۇغقانلىرى بىر مۇنچه نەرسىلەرنى بېرۇر.

ئالتىنچى بابتا

بەرائەت ئاينىڭ، دۇئا ئاينىڭ ئون بەشىنچى كېچەسىدە ئەر - ئاياللار، قىز - ئوغۇللار تاڭ ئاتقۇچه ئۇخلىماي ئويغاق يۇرۇر، نامازئوقۇر، ياخشى ئەملەر بولسه قىلۇر. ئادىل پادىشاھلار ھەققىده دۇئا قىلۇر. قىز بالا سەھەرلەردە مەسچىتلەرغه كىرىپ، بەخت - تەلىيىنى خۇدايىتائالادىن تىلەر. قىزلار يىغلاپ ئېيتۇرلەر:

بەخت ئانا، بەخت ئانا، بەخت دەۋلەت بەر ماڭا،
بەخت دەۋلەت بەرمىسەڭ، سەبىر تاقەت بەر ماڭا.
بەخت ئانا، بەخت ئانا، بەخت دەۋلەت بەر ماڭا،
بەخت دەۋلەت بەرمىسەڭ، ياخشى ئىززەت بەر ماڭا.
بەخت ئانا، بەخت ئانا، بەخت دەۋلەت بەر ماڭا،
بەخت دەۋلەت بەرمىسەڭ ھەم سائادەت بەر ماڭا.

شۇبۇ يۇقىرىقى ئالته مىسرا بېيىتنى ئوقۇپ يىغلار، بىر مۇنچه يامان ئوغۇللار، بالىلار قىزلارنى مەسخىره قىلىپ ئېيتۇرلار:

بەخت ئانا، بەخت ئانا، بەخت دەۋلەت بەر ماڭا،
بەخت دەۋلەت بەرمىسەڭ، بوينى يوغان بەر ماڭا.

دەپ قىزلارنى مالامەت قىلىپ ئويناشۇر.

رامىزان چىرلاسىدۇر

ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم يانقان بايلار،
خۇدانىڭ پەرمانىغه پانقان بايلار.
رامىزان ئېيتىپ كەلدۇق ئىشىكىڭگه،
خۇدايىم ئوغۇل بەرسۇن بۆشۇكىڭگه.
رامىزان ئېيتقان بىلەن تويماسمىز،
پەيغەمبەر سۇننەتىنى قويماسمىز.
روزىنى ئون بەش تۇتۇپ كەلدۇق سىزگه،
روزىنىڭ زاكاتىنى بېرىڭ بىزگه.
روزىنىڭ ئونى كۇنى، قەدرى كۇنى،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

بۇلتۇرقى مۇسۇلمانلار بۇ يىل قېنى.
كېپىنەك پىل - پىل قىلىپ سۇدىن ئۆتەر،
ئاغاچام بەرگەن ئۇنى توزۇپ كېتەر.
روزىدا ئۆلتۇرگەنلەك بوز ئالا قوي،
گوشىتىنى ئۆزۈك يېسەك، تۆشىنى قوي.
ئاسماندىن تۇشۇپ كەلگەن قىزىل پوتا،
خۇدايىم ئوغۇل بەرسۇن، خىزىر ئاتا.
ئۆيۈڭنىڭ ئارقاسىدا تاينىڭ ئىزى،
كەشتە ياغلىق بېرىدۇر بايىنىڭ قىزى.
مەككىدە بىر ياغاچنىڭ باشى قارا،
خۇدايىم ئوغۇل بەرسۇن قاشى قارا.
دەرۋازەنىڭ باشىدىن ئاي كۆرۈنۈر،
بارچە ئۆيدىن شۇبۇ ئۆي باي كۆرۈنۈر.
ئاق توخۇ ئاپپاق توخۇ، ئوڭغاقمۇ سەن،
ئورنۇڭدىن قوپالماغان دوڭغاقمۇسەن.
ھەر يەردە شۇنچە تۇرسام كەچ بولادۇر،
بەرگەنىڭ بەرمەگەنىڭ ھېچ بولادۇر.
رامىزان ئېيىتا - ئېيىتا ھېرىپدۇمەن،
ساقالىم چىقماي تۇرۇپ قېرىپدۇرمەن.
مومام قوپتى تاغاردىن ئۇن ئۇسقالى،
تاغار ئۆرۈلدى مومامنى باسقالى.
رامىزان ئېيىتىپ كەلدۇق بانى بىلەن،
چەرادە قاتتىق بېرىڭ نانى بىلەن.
ھەسەن ھۈسەينىنى پىچاقلادى،
ئالاي دەپ قارا ناننى قۇچاقلادى.①
بۇ روزا ئوتتۇز كۈن مېھماندۇر،
روزىنى تۇتماغانلار ھايۋاندۇر.
روزا تۇت، نامار ئۆتە، جانىڭ ئۇچۇن،
خەيرى قىل، زاكات بەر، مالىڭ ئۇچۇن.
ئىشىكىڭنىڭ باشىدا تەم - تۇم ئالا،
بىر تىيىنما بەرمەدى كۆڭلى قارا.
قى - قى قىق قىزىل خوراز، ئەركەك تىشى،
خوشمىغۇ جەۋر ئېتەدۇ مەزلۇم كىشى.
رامىزاننى چىرلامىش ھەزرەت ئەلى،
ئۇلاردىن بىزگە قالىپدۇر ئەمەلى.
ئۆيۈڭنىڭ ئارقىسىدا غازىڭ ئىزى،
سۇ دېسە شەربەت بېرۇر تازىڭ قىزى.
رامىزان ئاللا شەھىرى رامىزان،

① تېكىستتە بېرىلگەن ئىزاھتا «ئاللاھ دەپ قۇرئاننى قۇچاقلادى» دېگەن شەكلىمۇ بارلىقى يېزىلغان.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

خۇش مۇبارەك بولسۇن بۇ رامىزان.
رامىزانغە ئاغاچام ئۇن بېرەدۇر،
سېخىيلىق قىلسە بېگىم تون بېرەدۇر.
رامىزان ئېيىتىپ تۇرۇپ توكدى قۇلاق،
پارچە ـ پارچە نان بېرۇر، ياغاچ قۇلاق.
ئىشكىنىڭ ئارقاسىدا توز تۇرادۇر،
ئۆيۈكىزنىڭ تۆرىدە قىز تۇرادۇر.
قارا قاش قىز ماڭا بىر نان بېرەدۇر،
قارا كۆز قىزغە يىگىت جان بېرەدۇر.
رامىزاننىڭ ئوتتۇزى ئايغە باقۇر،
ئەيىد ئاي كىرگەن كۈنى، زايغە باقۇر.
رامىزاننىڭ ئاخىرى بوش بولادۇر،
ئەيىد كىرسە، قىز جۈۋان، خۇش بولادۇر.

بارات كۆتەرگەندە ئېيتقان بېيىتلىرى، نورۇزلۇقنىڭ ئېشى، ئىككى ھېيىتتا قەلەندەرلەر گۈلخان سالغانى، كۆزسىز، قولسىز، ئاياغسىز، گادايلار خەلقدىن بىر مېمەرسە تىلىمگەنى، سېخىيلارنىڭ تەئرىپىنى، بېخىللارنىڭ مەزە مەتتىنى ئېيتقانى.

بارات ئايىنىڭ ئون بەشىنچى كېچىسىدە ھەممە خەلق ئۇخلىماي ئىبادەت قىلۇرلار. ياغ قاپاقنى چەنزىنىڭ ئۇچىغە بېكىتىپ ئوت يېقىپ كۆتىرىپ تۇرۇپ ئېيتىدىغان بېيىتلىرى:

بارات كەلدى تۇيدۇڭلارمۇ،
بىزگە چەلپەك قويدۇڭلارمۇ.
بارات ئايى ئۇلۇغ ئايدۇر،
ئويغاقلارغە جەننەت جايدۇر،
تۆبە قىلىڭ، خەيرى شەرغە،
مەلائىك يازغايكىم، دەپتەرغە.
بۇ كۈن پۈتكەن دەپتەرىڭنى،
مەلائىك سۆيگەي، خۇش ئاتىڭنى.
تۆبە قىلغىل بىر خۇداغە،
ئىلكىڭ تاپشۇر رەھنەماغە.
يانغىل بۇكۈن ئىسيانىڭدىن،
ھاجەت تىلە خۇدايىڭدىن.
جۈملە ھاجەت رەۋا بولغاي،
گەدا بولسە غەنا بولغاي.
بارچە غەملەر ئەدا بولغاي،
دەردلەرىڭغە داۋا بولغاي.
بارچە بايلار ئېھسان قىلغاي،
مۇشكۈللەرى ئاسان بولغاي.
پۇقرالار قىلىڭ تائەت،
تەڭرىم ئەتا قىلۇر دەۋلەت.
بۇ كۈن كېچە مۇبارەك تۈن،
ئۆتكەر شەبنى بىدار پۇتۈن.
بولغاي ساڭا ھەق رەھنەمۇن،
بەندەسىنى قىلماس زەبۇن.
يا رەب، ئەتا قىل جەننەتنى،
بىزدىن رەھاقىل مېھنەتنى.

بۇ بابتا كونا يىل ئاخىرلىشىپ، يېڭى يىل كىرگەن كۈننى نەۋرۇز دەرلەر. نەۋرۇز كۈنىدە يەتتە خىل يېمەكلىكنى جەمئى قىلۇر. مەسىلەن: سىرىغ سامساق، جىگدە، ئالما، قوينىڭ كاللىسى، سوكە، سەنبۇسە ۋە سەيەر (؟) لەرنى يەيدۇ. بۇلارنى كېچىچە قاينىتىپ، ئەتىسى شورپىسىنى ئىچىدۇ. مۇنى ھەفت سالام سۇيى دەپ ئاتايدۇ. مەكتەپتە موللىلار قانچە

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

بالا بولسا، شۇنچە قەغەزگە ھەر بىرىگە بىردىن نەۋرۇزلۇق بەيىت يېزىپ بالىلارغا بېرىدۇ. ھەرقايسى موللىغا ئازراقتىن تىيىن پۇل بېرىپ بىر پارچە قەغەزدىكى بەيىتنى ئېلىپ ئوقۇپ، شادلىغ قىلىشىپ يۈرۈيدۇر. (كۆڭلىنى خۇش قىلىشىپ يۈرىدۇ).

نورۇزلۇق بەيىتلار

يىل باشى نەۋرۇز كۈنى، ئالەم گۈلىستان بولغۇسى،
ئاسماندىن يەر يۈزىگە ئابى رەھمەت ياغقۇسى.
ھەر ئوغۇل خىزمەت قىلىپ، ئۇستادىنى قىلسە رىزا،
ئىككە ئالەمدە بۇ فەرزەند، ھەق رىزاسىن تاپقۇسى.
نەۋرۇز كېلىباب، يەر يۈزىنى ئەيلىدى گۈلزار، پەرمانى خۇدادۇر،
رەھمەت سۈيىدىن يەر يۈزى بولغايكى سەمەنزار... بۇ سۈنئى ئاللادۇر.
خىزمەت قىلىبان موللا سېنى ئەيلىسە خۇشنۇد... ھەم كېچە ۋە كۈندۈز،
ھەر ئىككى جەھاندا بۇ كىشى بولماغۇسى خار... تەكرىدىن ئەتادۇر.

نورۇزلۇق بەيىت

نەۋرۇز كەلدى جەھانغە،
بېرىپ ئايتقىل ئاتاڭغە.
ئاتاڭ بەرسۇن بىر تەڭگىنى،
بېرىپ بەرگىل موللاڭغە.
موللاڭ بەرسۇن قۇچناچقە،
قۇچناچ سالسۇن ساندۇققە.
كەلدى نەۋرۇز ئەيش بۇنياد ئەتكەلى،
بارچە ئادەم كۆڭلىنى شاد ئەتكەلى.
ھەر ئوغۇل موللاسىدىن ئالسا دۇئا،
كۆڭلىنى غەملەردىن ئازاد ئەتكەلى.

ئىككى ئەيدىا قەلەندەرلەر گۈلخان سالغانى

ئۇلۇغلار نامازغا بېرىپ، نامازنى ئوقۇپ يانغاندا، قەلەندەرلەر بۇ بەيىتلارنى ئېيتىدۇ. ئۇلۇغلار قەلەندەرلەرگە ئون تەڭگە، يېگىرمە تەڭگە ئاقچا بېرىدۇ.

بەيىتلار

قاچان بولغاي ۋىسالىڭ، جەمالىڭنى كۆرسەممەن،
مەنسۇر يەڭلىغ بولۇبان، داردا مەجلىس قۇرساممەن.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

نەزەر تەگسە شۇل زەمان، ئاچىلۇر سەچەك مىڭ ئالۋان
فارە بولۇر تەندە جان، جاندىن كەچىپ ئۆلسەممەن.
جاندىن كەچمەي ئىش پۈتمەس، قەسىد قىلمايىن نەفەس ئولماس،
قۇرۇق دەئۋا سۈدا ئەتمەس، يالغان كۆڭۈل بەرسەممەن.
يالغان تىلنىڭ سانى يوق، ئىشىقسىز تەننىڭ جانى يوق،
دەردسىزلەرگە داۋا يوق، تەببىمدىن سورىسامەن.
تەببىمسەن داۋا قىل، ھاجەتىمنى رەۋا قىل،
فەزلىڭ بىرلەن نەداقىل، يولسىز قەدەم قويسامەن،
قۇل سۈلايمان سۆزلەدى، تەرىقەتنى ئىزلەدى،
رازى ھەقنى ئىزدەدى، كەرەك دىيدار كۆرسەممەن.

قارىغۇلار

توكۇرلار، چولاقلار يوللاردا خالايىقلاردىن بىرەر نەرسە تىلەپ ئىيتقانلىرى:

ھەق يائاللا ئىنشائاللا، خۇدايى تائاللانىڭ يولىدا سىزلەردىن تىلەيدۇرمەن. خۇدايى تائالا سىزلەرنىڭ كۆزۈڭلارنى، قول ـ ئاياغىڭلارنى تازا ـ تەۋانا قىلىپدۇر. ئەي ياخشىلار، كۆزۈڭلارنىڭ پۈت ـ قولۇڭلارنىڭ شۇكرانىسى ئۈچۈن بىزلاردەك كۆزسىز، قولسىز، ئاياغسىزلارغە بىرەر نەرسە خەير ـ ساخاۋەت قىلساڭىزلار ئاللا تائاللا بىر پۈلۈڭلارنىڭ ئورنىغە ئون پۈل ئەتا قىلۇر. چۈنكى ئاللا تائالا سېخىيلارنى جەننىتى دەيدۇ. بېخىللارنى دەۋزىخى دەيدۇ. ئەي سېخىيلار، ساخاۋەت قىلىڭلار. سەدىقە بېرىڭلار.

ھەدىسته:

سەدىقە بىلەن كەلگەن بەلالار رەد بولۇپ، ئۆمرى ئۇزۇن بولۇر دەپتۇر. ئەي سېخىيلار سەخاۋەت قىلىڭلار...

ئەي ياخشىمۇسلەر بىزلەرگە مەرمەھەت قىلىڭلار، ـــ دەپ تىلەيدۇ.

